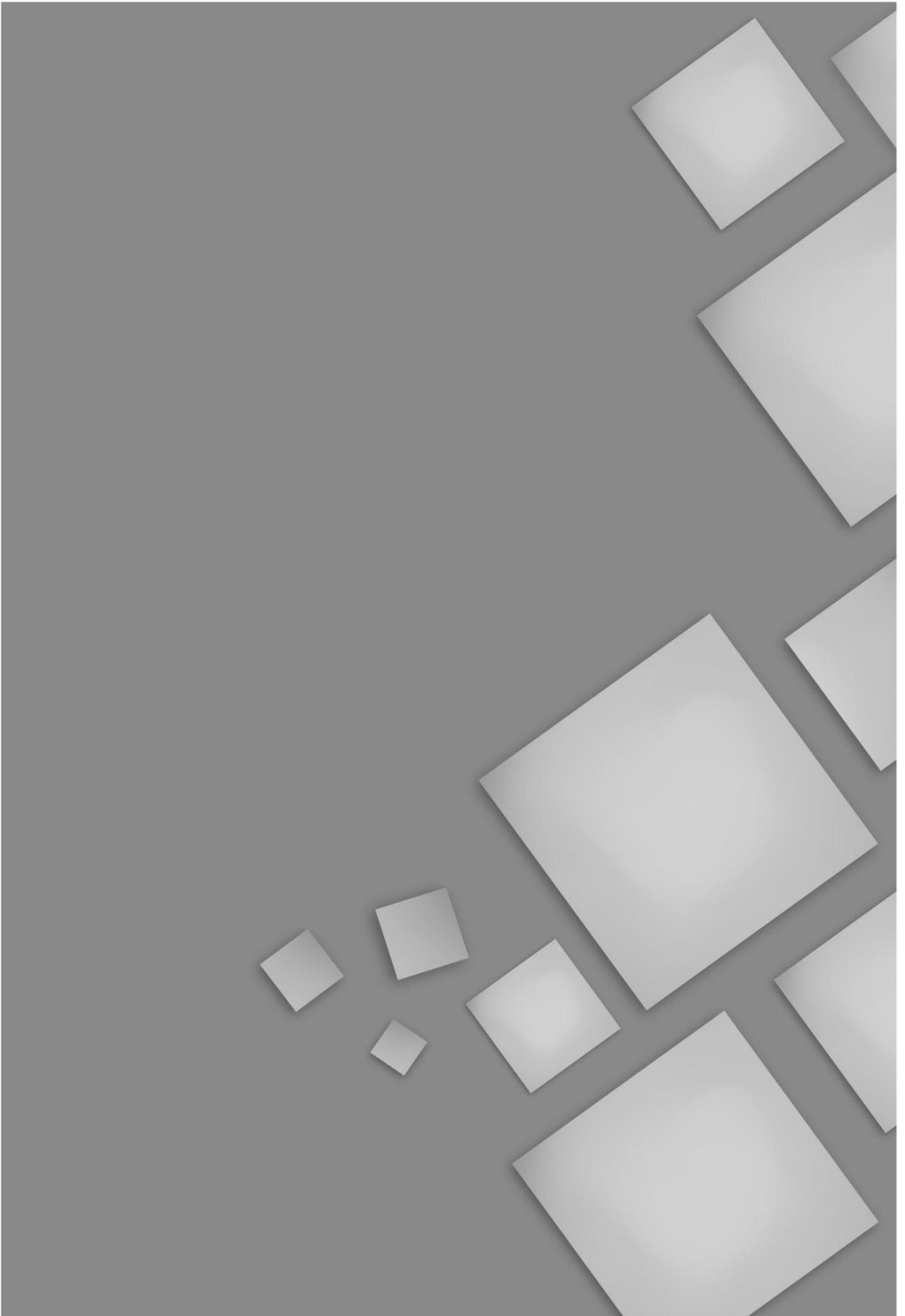

3

การพัฒนาทักษะการฟังสำหรับครู

อ.ธิดาดาว เดชศรี

บทที่ 3

การพัฒนาทักษะการฟังสำหรับครู

อ.ธิดาดาว เดชศรี

การฟังเป็นทักษะทางภาษาที่มีความสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในด้านการสื่อสาร และการนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ความเข้าใจในสารที่ได้รับจากการฟังจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการฟัง หากผู้ฟังไม่เข้าใจและจับใจความสำคัญของสิ่งที่ฟังไม่ได้ ผู้ฟังจะไม่สามารถนำความรู้ และข้อเสนอแนะไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้ อีกทั้ง การฟังถือว่าการฟังที่ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากทักษะการฟังเป็นทักษะขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ใช้ภาษาก่อนทักษะการพูด การอ่าน และการเขียน สามารถเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติตั้งแต่แรกเกิด โดยไม่ต้องได้รับการฝึกฝน ฉะนั้น มนุษย์เราโดยทั่วไป จึงมักเข้าใจว่าทุกคนมีความสามารถในการฟัง แต่ทักษะการฟังก็เหมือนกับทักษะอื่นในด้านการฝึกฝน และพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้ฟังสามารถรับสารได้อย่างครบถ้วน พร้อมทั้งมีวิจารณญาณในการฟังเรื่องราว อีกด้วย

3.1 ความหมายของการฟัง

ธิดา โมสิกรัตน์ (สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2560: 5-7) อธิบายความหมายของการฟังว่า เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นภายหลังการได้ยิน เมื่อได้รับคลื่นเสียงต่าง ๆ ที่เป็นสภาวะของการได้ยินแล้ว ผู้ได้ยินก็จะใช้ความคิดแยกแยะเสียง เชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์ที่จดจำได้ว่าเป็นเสียงอะไร โดยสะสมเป็นคลังภาษา ซึ่งรู้ว่ามี ความหมาย จากนั้นผู้ได้ยินจะตีความหรือแปลความหมายของเสียง เกิดความเข้าใจในเสียงนั้น ๆ รวมทั้งยังสามารถรับรู้ความหมายตามเจตนาของผู้พูด อีกด้วย

จิตต์นิภา ศรีไสย และคณะ (2559: 89) ให้ความหมายของการฟังว่าเป็นกระบวนการรับรู้ของสมอง เกิดความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ จึงจะเรียกว่าเป็นการฟัง คนจำนวนมากมักเข้าใจผิดคิดว่า การได้ยินเสียงพูด แต่ไม่ได้รับรู้หรือไม่เข้าใจเป็นการฟังนั้นไม่ถูกต้อง เพราะการฟังที่แท้จริง นอกจากได้ยินเสียงแล้ว สมองยังต้องรับรู้หรือเข้าใจเรื่องที่ฟังได้ นอกจากนี้ ผู้ฟังที่ดีจะต้องนำเรื่องที่รับจากการฟังมาไตร่ตรองให้รอบคอบด้วยการใช้วิจารณญาณ

สิริวรรณ นันทจันทุล และธันวาคม เสรีชัยกุล (คณะกรรมการวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร, 2556: 106) ได้ให้ความหมายของการฟังไว้ว่า การฟัง หมายถึง การรับรู้ความหมายของเสียงที่ได้ยินเป็นการรับสารทางโสตประสาท ขณะเดียวกัน จะต้องใช้สติปัญญาในการพิจารณาเสียงเหล่านั้น กล่าวคือ

การได้ยินเสียงที่มีความหมายแล้วคิดตาม รับรู้ เข้าใจ จับสาระสำคัญได้ ตีความหมาย ไตร่ตรองเรื่องที่ฟัง จนกระทั่งนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การฟัง หมายถึง กระบวนการรับสาร ผ่านคลื่นเสียงต่าง ๆ ที่เข้าทางโสตประสาท จนเกิดเป็นการได้ยิน การรับรู้ของสมอง และความเข้าใจ ในเรื่องนั้น ๆ ตามลำดับ การที่ผู้ฟังจะเข้าใจเรื่องที่ได้อิน มีความจำเป็นต้องอาศัยทักษะการคิด โดยการแยกแยะเสียง เชื่อมโยงกับความรู้ และประสบการณ์ของตนเอง จากนั้นตีความหรือแปลความหมาย เสียงที่ได้อิน จนทำให้เกิดความเข้าใจ สามารถสรุปสิ่งที่ฟัง รวมทั้งนำสาระที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ แต่ถ้าหากสารที่ได้อินไม่ชัดเจน เนื่องด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง จะทำให้ผู้ฟังไม่สามารถเข้าใจความหมาย ของเสียงได้ การฟังจึงเป็นการฟังที่ไม่สมบูรณ์ แต่จะเป็นเพียงการได้ยินเท่านั้น

การได้ยิน

การได้ยิน เป็นขั้นตอนแรกของการฟัง เนื่องจากการได้ยินเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น โดยอาศัย ความสามารถของโสตประสาทในการรับรู้คลื่นเสียง ซึ่งวันหนึ่ง ๆ เราได้ยินเสียงเกือบตลอดเวลา แต่เสียง ที่ได้อิน เราไม่ได้สนใจทุกเสียง เช่น เสียงรถจักรยานยนต์ เสียงพูดคุยกันในโรงอาหาร ฯลฯ มักได้ยิน แล้วก็ผ่านไป ขณะที่การฟังจะต้องพัฒนาจากการได้ยินเสียง ซึ่งเป็นกระบวนการรับรู้ และเข้าใจสิ่งที่ได้ยิน ว่าหมายความว่าเช่นไร (จูลีรัตน์ ลักษณะศิริ, 2560: 105)

3.2 ความสำคัญของการฟัง

การฟังเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้มากที่สุดในชีวิตประจำวัน ซึ่งจากงานวิจัย พบว่า มนุษย์ใช้ทักษะการฟัง 45% พูด 35% การอ่าน และการเขียน เพียง 20% การที่มนุษย์ฟังมาก อ่านมาก จะทำให้เป็นผู้รอบรู้ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ โดยเฉพาะในปัจจุบันข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีมีมากและรวดเร็ว มนุษย์สามารถ ติดต่อกันได้ทั่วโลก นอกจากนี้ การฟังยังมีความสำคัญต่ออาชีพ การศึกษา และการดำรงชีวิต อย่างมีคุณภาพ หากเราฟังอย่างชาญฉลาด ฟังอย่างถูกวิธี ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟัง (จูลีรัตน์ ลักษณะศิริ และบาทยัน อิมสำราญ, 2551) อีกทั้ง จีรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ (2555: 125) กล่าวว่า ถ้าเรามีสมรรถภาพการฟังสูง กล่าวคือ “ฟังเป็น” จะทำให้เรียนรู้และมีความเข้าใจในสิ่งที่ ฟัง ได้มากกว่าผู้ที่มีสมรรถภาพการฟังต่ำ การฟังจึงมีความสำคัญต่อตัวผู้พูดและสังคม

ภาพที่ 3.1 การฟังในชีวิตประจำวัน

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการฟังไว้หลายประการ อาจสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

- 1) การฟังทำให้เข้าใจสารได้อย่างครบถ้วน
- 2) การฟังเป็นพื้นฐานของสมรรถภาพทางความคิด
- 3) การฟังช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาด้านอื่น ๆ
- 4) การฟังเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
- 5) การฟังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และช่วยให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
- 6) การฟังก่อให้เกิดสมาธิ เพราะการฟังต้องใช้ความตั้งใจมากกว่าการได้ยิน
- 7) การฟังช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพราะหากเราฟังเรื่องต่าง ๆ แล้วนำไปคิด

และพัฒนาต่อ จะช่วยจุดประกายความคิดสร้างสรรค์

8) การฟังช่วยสร้างความเพลิดเพลิน ความจรรโลงใจ ความซาบซึ้ง คลายความเครียด และสร้างจินตนาการ

9) การฟังเป็นการแสดงมารยาทที่ดีในการเข้าสังคม ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ และช่วยฝึกฝนตนเอง เพื่อเป็นคู่สนทนาที่ดี เพราะคนส่วนใหญ่ชอบให้ผู้อื่นรับฟังมากกว่าจะให้ผู้อื่นแย้งพูด

3.3 ความมุ่งหมายของการฟัง

การฟังในแต่ละครั้ง ผู้ฟังอาจมีจุดมุ่งหมายในการฟังที่แตกต่างกัน การฟังอย่างมีจุดมุ่งหมายนั้น จะช่วยให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์ กล่าวคือ เมื่อผู้ฟังมีจุดมุ่งหมายในการฟัง ผู้ฟังก็จะฟังอย่างตั้งใจและพยายามทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของเรื่องที่ฟัง ทำให้ได้รับประโยชน์จากการฟังอย่างเต็มที่ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการฟัง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) **การฟังสารประเภทให้ความรู้** ได้แก่ การฟังอภิปราย การฟังบรรยาย การฟังสัมมนา การฟังข่าว การฟังบทความ การฟังสารคดี ความรู้ทางวิชาการ และความรู้ทั่วไป การฟังสารประเภทนี้เป็นการฟังเพื่อเก็บเนื้อหาสาระของเรื่อง ต้องใช้วิจารณญาณในการไตร่ตรอง พินิจพิเคราะห์หาเหตุผล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นให้ได้

2) **การฟังสารประเภทโน้มน้าวใจ** สารโน้มน้าวใจที่สำคัญ คือ โฆษณา เป็นข้อความหรือเรื่องราวที่มีเนื้อหาชักจูง หรือโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังยอมรับความคิด คล้อยตาม เชื่อถือ จนถึงปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารต้องการ เช่น คำขวัญ คำเชิญชวน คำโฆษณาสินค้า คำโฆษณาชวนเชื่อ สารประเภทนี้ผู้ฟังจะต้องใช้วิจารณญาณมากกว่าปกติ ไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน และรอบคอบก่อนตัดสินใจ

3) **การฟังสารประเภทจรรโลงใจ** สารจรรโลงใจ คือ สารที่ช่วยยกระดับจิตใจผู้ฟังให้สูงขึ้น ทั้งในด้านความงาม (สุนทรียภาพ) และด้านศีลธรรมจรรยา เช่น ปาฐกถาธรรม เทศนา สุนทรพจน์ เป็นต้น รวมถึงสารที่ให้ความสนุกสนานบันเทิงใจ ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกผ่อนคลายจากความเครียด เช่น การฟังเพลง ฟังละครวิทยุ ฟังการแสดงตลก ฟังเรื่องเล่าจากผู้มีประสบการณ์ ฟังทำนองเสนาะ ฟังนิทาน นิยาย เป็นต้น ข้อสำคัญของสารประเภทนี้ คือ ผู้ฟังต้องใช้วิจารณญาณไตร่ตรองสารให้ถี่ถ้วน เพื่อเล็งเห็น

ประโยชน์ของสาร แล้วจึงนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จึงจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากการฟังสารประเภทนี้

3.4 ขั้นตอนของการฟัง

สิริวรรณ นันทจันทุล และฉันทพร เสรีชัยกุล (2556: 107-109) กล่าวถึงขั้นตอนของการฟังว่า การฟังจะสัมฤทธิ์ผล ผู้ฟังควรปฏิบัติตามขั้นตอนของการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1) **ผู้ฟังเข้าใจเรื่อง** หมายความว่า เมื่อฟังเรื่องราวต่าง ๆ แล้ว ผู้ฟังรู้ว่าเป็นเรื่องอะไร จับประเด็นได้ว่าในเหตุการณ์หรือเรื่องราวนั้น มีใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร ทำไม มีความเป็นมาอย่างไร ตลอดจนถ่ายทอดเรื่องนั้นให้ผู้อื่นฟังได้ การฟังเข้าใจเรื่องเป็นพื้นฐานของการฟังในขั้นตอนต่อไป

2) **ผู้ฟังจับประเด็นสำคัญของเรื่อง** หมายความว่า เมื่อฟังเรื่องราวต่าง ๆ แล้ว ผู้ฟังพิจารณาได้ว่าประเด็นสำคัญของเรื่องนั้นคืออะไร ข้อความใด และเนื้อสาระใดมีความสำคัญ รวมทั้งสามารถบอกเล่าสาระสำคัญให้ผู้อื่นฟังได้ การฟังขั้นนี้ พัฒนามาจากการฟังเข้าใจเรื่อง

3) **ผู้ฟังวิเคราะห์เรื่อง** หมายความว่า เมื่อฟังเรื่องราวต่าง ๆ แล้ว ผู้ฟังแยกแยะเนื้อหาได้ เช่น บอกได้ว่าข้อความใดเป็นข้อเท็จจริง ข้อความใดเป็นข้อความแสดงความคิดเห็น อารมณ์ และความรู้สึก สามารถระบุสาเหตุจากเรื่องที่ฟัง ในกรณีฟังนิทาน นิยาย เรื่องสั้น ผู้ฟังต้องแยกแยะได้ว่าตัวละครในเรื่องแต่ละตัวมีลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพอย่างไร การดำเนินเรื่องเป็นอย่างไร ฉากของเรื่องมีอะไรบ้าง หากผู้ฟังจะวิเคราะห์ได้ดี จำเป็นต้องมีพื้นฐานการฟังเข้าใจเรื่อง และจับประเด็นสำคัญของเรื่องได้

4) **ผู้ฟังตีความเรื่อง** หมายความว่า เมื่อฟังเรื่องราวต่าง ๆ แล้ว ผู้ฟังสามารถอธิบายความหมายของข้อความหรือเรื่องราวได้ว่าหมายความว่าอะไร ผู้ส่งสารต้องการนำเสนอความคิดอะไรแก่ผู้รับสาร มีวัตถุประสงค์ และเจตนาอะไร ทั้งนี้ ความหมายที่ได้อาจไม่ตรงตามความหมายของถ้อยคำที่ปรากฏในเรื่อง ผู้ฟังจะต้องพิจารณาแนวคิด วัตถุประสงค์ และเจตนาจากเรื่องทั้งหมด รวมถึงถ้อยคำที่ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ จึงจะเข้าใจความคิดที่แท้จริงของผู้ส่งสาร ด้วยเหตุนี้ผู้ฟังจำเป็นต้องใช้สติปัญญา ความรอบรู้ และประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ มาเชื่อมโยงผสมผสานกัน เพื่อตีความเรื่องที่ฟังให้ถูกต้อง การตีความเรื่องเป็นการฟังขั้นสูงที่ผู้ฟังต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนาจากการฟังเข้าใจเรื่อง จับประเด็นสำคัญของเรื่อง และวิเคราะห์เรื่องให้มีประสิทธิภาพก่อน

5) **ผู้ฟังประเมินค่าเรื่อง** หมายความว่า เมื่อฟังเรื่องราวต่าง ๆ แล้ว ผู้ฟังบอกคุณภาพของเรื่องได้ว่าเรื่องนั้น มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ เรื่องนั้นมีคุณค่าอย่างไร เรื่องนั้นดีหรือไม่ เพราะเหตุใด ทั้งนี้ ให้ผู้ฟังพิจารณาได้ตรงตามความรู้ ความคิด เหตุผล และประสบการณ์ของตนเอง การฟังประเมินค่าเรื่อง ผู้ฟังต้องใช้วิจารณญาณขณะฟัง ที่สำคัญผู้ฟังต้องเข้าใจเรื่อง จับประเด็นสำคัญ วิเคราะห์ และตีความเรื่องได้ก่อน

6) ผู้ฟังนำเนื้อหาข้อคิดจากเรื่องที่ฟังไปใช้ประโยชน์ หมายความว่า เมื่อฟังเรื่องราวต่าง ๆ และได้ปฏิบัติตามขั้นตอนการฟังข้างต้นอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ผู้ฟังจะได้สาระความรู้ เนื้อหาและข้อคิดที่เป็นประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

มารยาทในการฟัง

1. ฟังอย่างตั้งใจและมีสมาธิในการฟัง
2. มีจุดมุ่งหมายในการฟัง
3. ฟังแล้วจับประเด็นให้ตรงกับจุดมุ่งหมายในการฟัง
4. มีความพร้อมในการฟัง
5. สนใจผู้พูด และไม่กระทำการสิ่งใดที่ไม่ให้เกียรติผู้พูด
6. ฟังโดยไม่มีความลำเอียงต่อผู้พูด และต่อเรื่องที่ฟัง
7. หากผู้ฟังไม่เข้าใจ ควรหาโอกาสซักถามที่เหมาะสม

3.5 การฝึกจับใจความสำคัญจากการฟัง

การฟังเพื่อให้ได้รับความรู้นั้น ผู้ฟังที่ดีจะต้องจับใจความสำคัญของเรื่องให้ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งสามารถสรุปและนำมาจัดระเบียบความคิดตามความรู้ความเข้าใจของตนเองได้ รวมทั้งสามารถตอบคำถามว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร ทั้งนี้ ผู้ฟังต้องมีสมาธิจดจ่อกับเรื่องที่ฟัง เมื่อฟังแล้ว สามารถติดตามไปด้วยในเวลาเดียวกัน

ตัวอย่าง

ปัจจุบันออกซิเจนเป็นสินค้าใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากสำหรับชาวญี่ปุ่น โดยมีออกซิเจนบาร์ หรือร้านบริการสูดออกซิเจนบริสุทธิ์ ผุดขึ้นมาบริการลูกค้าให้เข้ามาหายใจเอาอากาศสดชื่นหลายแห่งทั่วประเทศ

แนวคิดเบื้องหลังออกซิเจนกระป๋อง คือ ต้องการให้ผู้ซื้อเติมระดับออกซิเจนในร่างกายของตน ให้เต็มได้ตลอดเวลาที่รู้สึกขาดออกซิเจน เพราะความเครียด หรือความเหนื่อยล้า เนื่องจากเมื่อใดก็ตามที่ระดับออกซิเจนในร่างกายลดลง จะทำให้คน ๆ นั้น เริ่มหาวและถอนหายใจ ซึ่ง “ออกซิเจนกระป๋อง” จะบรรจุออกซิเจนมาในกระป๋องเล็ก ๆ พร้อมใช้งาน ขณะที่อากาศปกติมีออกซิเจนเจือปนอยู่เพียง 21% แต่ออกซิเจนกระป๋องมีออกซิเจนเข้มข้น 95% เมื่อสูดหายใจเอาออกซิเจนจากกระป๋องจะทำให้สดชื่น กระปรี้กระเปร่า แต่ละกระป๋องสามารถสูดหายใจได้ 35 ครั้ง โดยสูदनานครั้งละ 2 วินาที จึงใช้ได้ราววันละ 5-6 ครั้ง หรือใช้ได้นานเกือบ 1 สัปดาห์

(รายการข่าวประจำวัน ข่าวสด)

ใจความสำคัญ คือ

- 1) ใคร : ชาวญี่ปุ่น
- 2) ทำอะไร : ชื้อออกซิเจนกระป๋อง
- 3) ที่ไหน : ออกซิเจนบาร์ หรือร้านให้บริการสูดออกซิเจนบริสุทธิ์
- 4) อย่างไร : ผู้ซื้อเติมระดับออกซิเจนในร่างกายได้ตลอดเวลาที่รู้สึกขาดออกซิเจน เพราะความเครียด หรือความเหนื่อยล้า
- 5) เมื่อไร : หลายปีมาแล้วจนถึงปัจจุบัน

3.6 การฝึกทักษะการฟังให้มีประสิทธิภาพ

สิริวรรณ นันทจันทุล และฉันทพร เสรีชัยกุล (คณะกรรมการวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร, 2556: 110-112) กล่าวถึงข้อควรปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการฟัง ชั้นขณะฟัง และชั้นหลังการฟัง สามารถสรุปรายละเอียดได้ ดังนี้

1) ขั้นตอนการฟัง

- 1.1 ผู้ฟังควรตระหนักถึงจุดมุ่งหมายการฟังให้ชัดเจน
- 1.2 ผู้ฟังจะต้องทราบว่าการฟังนั้น เป็นการฟังจากบุคคลโดยตรงหรือฟังจากสื่อ
- 1.3 ผู้ฟังจะต้องเตรียมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังล่วงหน้าพอสมควร
- 1.4 ผู้ฟังควรเลือกที่นั่งฟังในตำแหน่งที่มองเห็นผู้พูด ได้ยินเสียง รวมทั้งมองเห็นภาพฉาย

ประกอบการบรรยายชัดเจน

- 1.5 ผู้ฟังควรเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการบันทึกการฟังให้ครบถ้วน

2) ชั้นขณะฟัง

- 2.1 ผู้ฟังต้องตั้งใจฟัง พร้อมกับทำความเข้าใจและจับใจความสำคัญของเรื่องราว
- 2.2 ผู้ฟังต้องมีสมาธิขณะฟัง พร้อมกับใช้สติปัญญาติดตามเรื่องที่ฟัง และจดจำเรื่องราวนั้น
- 2.3 ผู้ฟังต้องมีมารยาทขณะฟัง
- 2.4 ผู้ฟังต้องมีปฏิริยาสัมพันธ์กับผู้พูด โดยการใช้อวัจนภาษาแสดงการตั้งใจฟัง เข้าใจในเรื่องที่ฟัง หรือใช้อวัจนภาษาด้วยการซักถามข้อสงสัย

- 2.5 ผู้ฟังควรวางใจเป็นกลาง หลีกเลี่ยงอคติใด ๆ ต่อผู้พูด หรือต่อเรื่องที่ฟัง

- 2.6 ผู้ฟังควรจดบันทึกสาระสำคัญของคำบรรยาย

3) ชั้นหลังการฟัง

- 3.1 ผู้ฟังควรจะทบทวนเรื่องราวที่บันทึกไว้ขณะฟังทันทีที่มีโอกาส เพราะจะได้เขียนเพิ่มเติมในส่วนของคุณความที่ยังไม่สมบูรณ์ และยังทำให้จดจำสาระของเรื่องราวได้อย่างแม่นยำ

3.2 ผู้ฟังควรนำเรื่องราวที่ได้ฟังไปสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน ๆ เพื่อให้มีความคิดกว้างไกล และทบทวนความรู้ความเข้าใจของตนเองกับผู้อื่น

วัตถุประสงค์ของการฝึกฟัง

1. เพื่อรับข้อมูล สามารถตอบคำถามได้ ปฏิบัติตามได้
2. เพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์ของผู้พูด เช่น โน้มน้าวใจ ชี้แจง จรรโลงใจ
3. เพื่อจับใจความสำคัญ จำแนกเป็นหัวข้อ ย่อความ สรุปความได้
4. เพื่อแยกข้อเท็จจริง ออกจากความคิดเห็นได้
5. สามารถระบุความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดจากการฟังได้ เช่น ขบขัน เสียดสี
6. จำแนกได้ว่าผู้ส่งสารแสดงความคิดเห็นด้วยหรือไม่ เห็นด้วยต่อเรื่องใด อย่างไร
7. สามารถจับบรรยากาศที่เกิดขึ้นจากการฟังได้ว่าเป็นอย่างไร
8. เข้าใจถ้อยคำสำนวน ทั้งความหมายโดยตรง ความหมายโดยนัย ถ้อยคำเสียดสี
ประชดประชันจากน้ำเสียงหรืออวัจภาษา
9. สร้างจินตนาการได้
10. วิเคราะห์เรื่องที่ฟังในประเด็นต่าง ๆ ได้
11. ประเมินค่าได้

การฝึกทักษะการฟังลักษณะต่าง ๆ

จิตต์นิภา ศรีไสย์ (2549) ได้อธิบายวิธีการฝึกทักษะการฟัง ดังนี้
ขั้นตอนการฝึก

1. แจ้งให้ผู้ฟังทราบวัตถุประสงค์ของการฝึก
2. แจ้งขั้นตอนของกระบวนการฝึก
3. ให้โอกาสผู้ฝึกเตรียมตัวก่อนปฏิบัติ

1. การฝึกการฟังเพื่อปฏิบัติตาม

แจกกระดาษหรือให้ผู้ฟังเตรียมกระดาษที่มีเส้นบรรทัด 1 แผ่น เมื่อผู้ฟังเตรียมกระดาษแล้ว ปฏิบัติตามคำสั่ง โดยผู้พูดจะพูดเพียงครั้งเดียว

เตรียมกระดาษคำตอบ บนเส้นบรรทัดแรกของแผ่นกระดาษให้ผู้ฟังเขียน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ชื่อ.....นามสกุล.....

(หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นเช่น เลขที่ หน่วยงาน ฯลฯ)

แบบทดสอบข้อ 1

ฟังเรื่องสั้นต่อไปนี้จบแล้ว เขียนเรื่องที่ฟังลงในกระดาษคำตอบ

“รถด่วนเที่ยวพิเศษจากนครราชสีมาไปกรุงเทพฯ มีผู้โดยสารจำนวน 120 คน โดยสารมากับรถ ระหว่างการเดินทางคนขับเกิดปวดท้องมาก ไม่สามารถขับรถได้ ผู้ช่วยพนักงานขับรถจึงทำหน้าที่แทน เขาขับรถถึงที่หมายได้อย่างปลอดภัยในช่วงเช้าตรู่

(ถ้ามีคำตอบต่อไปนี้ได้คะแนนค่าละ 1 คะแนน : จำนวนผู้โดยสาร แล่นจากนครราชสีมาไปกรุงเทพฯ คนขับปวดท้องมาก ผู้ช่วยพนักงานขับรถ รถโดยสารไปถึงที่หมายอย่างปลอดภัย)

แบบทดสอบข้อ 2

จงฟังและเขียนชื่อดอกไม้ลงในกระดาษคำตอบ (ดอกละ 1 คะแนน)

เพลง อุทยานดอกไม้

(คำร้องและทำนอง: อาจารย์สกลร์ มิตรานนท์)

ชม ผกา จำปา จำปี

กุหลาบ ราตรี พะยอม อังกาบ ทั้ง วรรณิการ์

ลำดวน นมแมว ช่อนกลิ่น ยี่โถ ชงโค มณฑา

สายหยุด เฟื่องฟ้า ชบา และ สร้อยทอง

บานบุรี ยี่สุ่น ขจร

ประดู่ พุดซ้อน พลับพลึง งอนไก่ พิกุล ควรปอง

งาม ทานตะวัน รักเร่ กาหลง ประยงค์ พวงทอง

บานชื่น สุขสอง พุทชชาติ สะอาดแซม

พิศ พวงชมพู กระดังงา เลื้อยเคียงคู่ ดุสดสวยแฉล้ม

รสสุคนธ์ บุญนาค นางแย้ม สารภี ที่ถูกใจ

งาม อุบล ปน จันทร์กะพ้อ

ผีเสื้อ แตกกอ พร้อม เล็บมือนาง พุดตาน กลัวยี่ไม้

ดาวเรือง อัญชัน ยี่หุบ มะลิวัลย์ แลวีไล

ชูช่อไสว ไร่ใจในอุทยาน

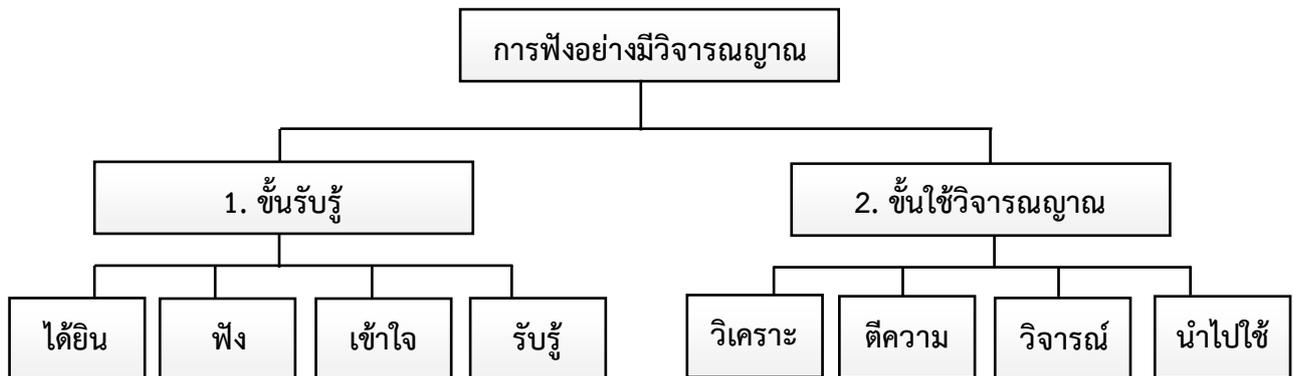
2. การฟังอย่างมีวิจารณญาณ

การใช้วิจารณญาณในการฟัง ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 กล่าวไว้ว่า ปัญญาที่สามารถรู้หรือมีเหตุผล กล่าวคือ เป็นการใช้เหตุผลในการพิจารณาใคร่ครวญ ข้อความอย่างถี่ถ้วน ดังนั้น การใช้วิจารณญาณในการฟัง จึงหมายถึง การรู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณา ใคร่ครวญเรื่องที่ได้ฟังอย่างถี่ถ้วน นอกจากนี้ ยังเป็นการฟังที่มีความซับซ้อน และลึกกว่าการฟัง เพื่อจับใจความ เนื่องจากในขั้นการใช้วิจารณญาณ ผู้ฟังต้องใช้ความคิด วิเคราะห์ ใคร่ครวญ และประเมิน ค่าเรื่องที่ฟังได้ (สมพร แพ่งพิพัฒน์, 2555:105; โสภณ สาทรสัมฤทธิ์ผล, 2558: 4) ซึ่งการฟังอย่างมี วิจารณญาณนี้ เรามักพบในรูปแบบของโฆษณาชวนเชื่อ การปลุกกระตม และการโต้ว่าที่เป็นต้น

ประพนธ์ เรืองณรงค์ และคณะ (2545: 247) กล่าวว่า ผู้ที่มีทักษะการฟังอย่างมีวิจารณญาณได้ จะต้องมีความสามารถ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ คือ ความสามารถในการแยกข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น รู้ว่าอะไรเป็นเหตุ และเป็นผล รวมทั้งรู้ที่มาที่ไปของเรื่อง
2. การตีความ คือ สามารถรู้ความหมายที่แฝงไว้ในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งบางครั้งอาจไม่ได้บอกตรง ๆ ในถ้อยคำ แต่ผู้ฟังจะต้องตีความหมาย
3. การประเมินค่า คือ สามารถประเมินค่าได้ว่าอะไรดีหรือไม่ดี มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด และมีคุณค่าทางด้านใดบ้าง การประเมินค่าจึงจะต้องพิจารณาให้รอบคอบ
4. การตัดสินใจ คือ การวินิจฉัยเพื่อประเมินค่า อันนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องว่า สิ่งที่ได้ฟังนั้น ควรรับหรือไม่ สิ่งใดควรหรือไม่ควรเชื่อ ซึ่งการตัดสินใจที่ถูกต้องนั้น เป็นเรื่องที่สำคัญมาก
5. การนำไปใช้ คือ การที่ผู้ฟังสามารถนำสิ่งที่ฟังมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งทักษะนี้ แต่ละคนมีไม่เท่ากัน บางคนฟังเพียงนิดเดียวก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือพลิกแพลงเป็นประโยชน์ได้มากมาย ทักษะนี้ จะต้องใช้ศิลปะและประสบการณ์ของแต่ละคนมาช่วยด้วย

พงศ์เกษม สนธิไทย (2550: 2) กล่าวว่า การฟังอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการฟังโดยใช้ความรู้ ความคิด แล้วนำมาใคร่ครวญ เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป ต้องใช้ความรู้ ความคิด และเหตุผล รวมทั้งประสบการณ์ของตนประกอบด้วย โดยองค์ประกอบความสามารถในการฟังอย่างมีวิจารณญาณ สามารถแสดงเป็นแผนผังได้ ดังนี้

ภาพที่ 3.2 องค์ประกอบความสามารถในการฟังอย่างมีวิจารณญาณ
ที่มา: พงศ์เกษม สนธิไทย (2550: 2)

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การฟังอย่างมีวิจารณญาณ ผู้ฟังจะต้องมีองค์ประกอบความสามารถในการฟัง ดังนี้

- 1) **การตีความ** คือ การวิเคราะห์ สามารถแยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นออกจากกันได้ รวมทั้งสามารถตีความคำศัพท์ที่มีความหมายแฝงได้
- 2) **การตัดสินใจประเมินค่า** คือ การตัดสินใจว่าสิ่งที่ได้ฟังมานั้น ควรรับเอามาหรือไม่ การประเมินค่า คือ การระบุเหตุผลประกอบการอธิบายจากสิ่งที่ฟังได้
- 3) **การนำไปใช้** คือ การบอกคุณค่าข้อคิดจากสิ่งที่ฟัง และสามารถบอกแนวทางการนำสิ่งที่ฟังไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ตัวอย่าง

ยามพบอุปสรรคในการทำงาน

ไม่เป็นไร..เอาใหม่: คำพูดนี้สำคัญมาก เอาไว้ใช้ขูทาน เวลาท่านต้องประสบกับปัญหาความล้มเหลวในการทำงาน หรือเจอข้อผิดพลาดอะไรขึ้นมาอย่างไม่คาดฝัน หรือเวลาเพื่อนร่วมงานทำงานผิดพลาด คำพูดนี้จะเป็นเครื่องปลอบใจและให้กำลังใจได้เป็นอย่างดี คำว่า “ไม่เป็นไร” เป็นคำที่ทำให้จิตใจปล่อยวางจากปัญหา ไม่ถูกบีบคั้นจากปัญหา คำว่า “เอาใหม่” เป็นคำพูดที่ปลุกคุณธรรมข้อ “วิริยะ” แปลว่า เพียรสู้งาน ปลุกใจให้เราคิดสู้ปัญหา ไม่ท้อถอย

(เทคนิคมองโลกในแง่ดี จาก <http://www.dhammajak.net/>)

การฟังอย่างมีวิจารณญาณจากเรื่อง

- 1) **ข้อเท็จจริง** : คำว่าไม่เป็นไร..เอาใหม่ เป็นคำพูดที่ปลอบใจและให้กำลังใจได้เป็นอย่างดี
- 2) **ข้อคิดเห็น** : เมื่อเราเกิดปัญหา ปล่อยวาง และสู้ปัญหา ไม่ท้อถอย ก็จะผ่านพ้นอุปสรรคไปได้
- 3) **ข้อความที่ฟัง** : เป็นงานเขียนประเภทร้อยแก้ว เชิงธรรมะ
- 4) **เนื้อหาของข้อความเกี่ยวกับ** : การปล่อยวางและความเพียรพยายาม
- 5) **ข้อความนี้มีวิธีการนำเสนอ** : ใช้คำอธิบายง่าย ๆ โดยใช้เหตุผลประกอบการอธิบาย
- 6) **ข้อความนี้เสนอภาพเกี่ยวกับ** : การประสบกับปัญหาและความล้มเหลวในการทำงานให้รู้จักปล่อยวางและเริ่มต้นแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
- 7) **“เทคนิคมองโลกในแง่ดี” ในที่นี้ หมายถึงอะไร** : คำพูดปลอบใจและให้กำลังใจ เช่น ไม่เป็นไร ..เอาใหม่

3. การวินิจฉัยสารจากการฟัง

การวินิจฉัยสารจากการฟัง มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. พิจารณาว่าขั้นตอนใดเป็นข้อเท็จจริง ตอนใดเป็นความคิดเห็นหรือทรรศนะ และตอนใดแสดงอารมณ์หรือความรู้สึก

2. พิจารณาว่าผู้พูดมีเจตนาให้ผู้ฟังตอบสนองอย่างไร และให้แง่คิดอะไรแก่ผู้ฟังบ้าง

3. พิจารณาว่าอะไรเป็นสารที่มีความสำคัญที่สุด และอะไรเป็นสาระสำคัญรอง ๆ ลงไป

ตัวอย่างที่ 1 การวินิจฉัยสารจากการฟังบทประพันธ์

มหานคร	นะค่อนอนาถ
เพราะอัมพาท	ที่เพิ่มที่พูน
เวลาหล่นหาย	เสียดายอาดูร
สิ้นแล้วแววจรุธ	สิ้นสูญดวงใจ
ดึกคืนเอ๋ย	แม่ใครมาน้ำตาใครไหล
มีข้าวก็ห่อ	มีมะละกอส้มตำไหม
มีแต่เหงื่อไคล	ติดกายแม่มาเอย
	(ศิวกานต์ ปทุมสูติ “รถติด”)

1) ข้อความที่ฟังเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร

➢ กรุงเทพฯ รถติด

2) เหตุใดผู้แต่งจึงเขียนว่า “เวลาหล่นหาย เสียดายอาดูร”

➢ ผู้แต่งเสียดายเวลาที่หมดไปกับรถติด

3) เมื่อฟังข้อความนี้ท่านมีความรู้สึกอย่างไร

➢ เห็นด้วยกับผู้เขียนเกี่ยวกับกรณีรถติดและอยู่ร่วมในชะตากรรมนี้ด้วย

4) “ดึกคืนเอ๋ย แม่ใครมาน้ำตาใครไหล” ผู้เขียนต้องการบอกอะไรกับผู้ฟัง

➢ รถติดทำให้แม่กลับดึก ลูกรอคอยแม่ ซึ่งเป็นสภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯ

5) “มีแต่เหงื่อไคล ติดกายแม่มาเอย” ผู้เขียนเจตนาส่งสารอย่างไร

➢ ต้องการชี้ให้เห็นสภาพชีวิตที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กับรถติด

ตัวอย่างที่ 2 การวิจารณ์จากการฟังเพลง

เพลง หากันจนเจอ

ศิลปิน: กบ เสาวนิตย์, ทรงสิทธิ์ รุ่งนพคุณศรี

(ญ) สิ่งที่ยังหวัง สิ่งที่ยังคอย อาจดูเหมือนเลื่อนลอย เกือบจะผ่านไป
มองหากัน หนึ่ง ที่ไม่รู้เป็นใคร และไม่รู้เมื่อไหร่ จะพบคนผู้นั้น

(ช) ส่วนชีวิตฉัน บอกเลยว่ามี เจอะคนที่แสนดี อยู่ทุก ๆ วัน
เพียงแค่มิมีใคร ที่จะผันตรงกัน แต่ว่าฉันมั่นใจ จะพบในไม่ช้า

* (ญ) อาจบางทีในเมืองกว้างใหญ่ (ช)/(ญ) หมอกและควันช่วยกันพรางตา
(ญ) มีขอบรั้วขอบกำแพงสร้างมา (ช) ตีกระฟ้าคอยบังเราอยู่

(ช)/(ญ) แต่เราก็กหากันจนเจอ มั่นนานแค่ไหนที่คอยเธอมา
รู้สึกใหม่ในชีวิตคุ้มค่า เมื่อมีใครสักคนข้างกาย
เกิดมาเพื่อหาใครคนหนึ่ง เป็นคนที่ฟ้าสร้างมาตรงใจ
เราต่างรู้ โลกมันแสนกว้างใหญ่ แต่มันคงไม่ยากเกินไป ที่ฉันจะพบเธอ

(ญ) อาจมีสักครั้ง (ช) ที่เราสองคน (ญ) ผ่านทางที่วากวน (ช) อยู่ใกล้ ๆ กัน
(ญ) ไปไม่เพียงใดหนึ่ง (ช)/(ญ) หล่นตอนที่เดินผ่าน ฉันคงจะมองมัน
เมื่อเธอเดินผ่านมา

(ซ้ำ *)

❖ ความประทับใจ

เป็นเพลงที่มีความไพเราะ ทั้งทำนองและเนื้อร้อง

❖ ข้อดี

เพลงหากันจนเจอ ชื่อเพลงมีความสัมพันธ์กับเนื้อเพลง โดยกล่าวถึงหญิงและชายที่เป็นคู่กัน และหากันจนเจอในที่สุด เปรียบกับคู่แท้ มักมีปัญหาอุปสรรคมาขัดขวางก่อน แต่สุดท้ายก็ได้ครองรักกัน ผู้เขียนเพลงถ่ายทอดเรื่องราวของหญิงชาย จึงมีการแบ่งกันร้องระหว่างนักร้องหญิงและนักร้องชาย ทำให้ผู้ฟังเห็นภาพและมีความซาบซึ้งกับบทเพลงดังกล่าว ให้ความรู้สึกว่าการรักเป็นสิ่งที่สวยงาม อีกทั้งยังเป็นการให้กำลังใจสำหรับคนที่ยังไม่มีคู่ ดังตัวอย่างสองบรรทัดสุดท้ายของเพลงที่กล่าวถึงคนเรา

เมื่อจะได้พบคู่ เพียงแค่เหตุการณ์เล็กน้อย ใบไม้หล่นก็สามารถหាក់ันเจอได้ ทำให้ผู้ฟังใส่ใจกับสิ่งรอบข้าง คนรอบตัวยิ่งขึ้น ด้วยหวังว่าจะเจอคู่แท้เหมือนกับบทเพลงดังกล่าว

❖ ข้อเสีย

ในเรื่องการใช้ภาษา พบว่า ชื่อเพลง “หากันจนเจอ” ขาดประธาน ทำให้ไม่รู้ว่าใครหาใคร หรือหาอะไร นอกจากนี้ ผู้เขียนมุ่งให้ความรู้สึกในการแสวงหาค้นรัก ซึ่งคนเราเกิดมาก็ไม่ได้หาแต่ความรัก เพียงอย่างเดียว อาจจะทำให้ผู้ฟังคิดฟุ้งซ่าน หมกมุ่นในเรื่องนี้มากเกินไป

❖ ข้อเท็จจริง-ข้อคิดเห็น

สำหรับข้อเท็จจริงของเพลงนี้ คือ เนื้อเพลงที่บอกว่า “ในเมืองนั้นกว้างใหญ่” ประกอบด้วย ขอบรั้ว ขอบกำแพง และตึกระฟ้า ก็เป็นเรื่องจริงในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร

ข้อคิดเห็น ในเนื้อเพลงที่กล่าวว่า “ส่วนชีวิตฉัน บอกเลยว่ามี เจอะคนที่แสนดี อยู่ทุก ๆ วัน” ในชีวิตจริงคนที่บออาจจะไม่ใช่คนที่แสนดีเสมอไป เราควรมีวิจารณญาณในการคบคน หรือ “รู้สึกใหม่ ว่าชีวิตคุ้มค่า เมื่อมีใครสักคนข้างกาย” หากเจอคนที่ดีก็คุ้มค่าแก่การรอคอยนั่นเอง

❖ สำนวนภาษา

เพลงนี้มีความโดดเด่นในเรื่องการใช้คำซ้ำ เช่น สิ่งที่ฉันหวัง สิ่งที่ฉันคอย ผู้เขียนต้องการจะเน้นว่า “ความรักคือการรอคอย” นอกจากนี้ ยังมีการใช้คำเปรียบเทียบ เช่น ขอบรั้ว ขอบกำแพง หมอก และควัน หมายถึง ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้ไม่ได้พบกัน

❖ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

เพลงนี้พัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านจิตใจ เพราะบทเพลงที่มีท่วงทำนองที่ไพเราะจะส่งผลต่อความสุข เสริมสร้างกำลังใจให้มีความหวัง ทำให้เป็นคนอารมณ์ดี EQ ดี สุขภาพร่างกายก็จะแข็งแรง เนื่องจากเพลงสามารถจรรโลงใจให้ผู้ฟังมีความคิดที่ประณีตยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติชัย พินโน และอมรชัย คหกิจโกศล. (2558). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณะกรรมการวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. (2556). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2555). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง.
- จิตต์นิภา ศรีไสย์. (2549). ภาษาไทยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์.
- จิตต์นิภา ศรีไสย์ และคณะ. (2559). หลักภาษาและการใช้ภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพชีวิต (พว.) จำกัด.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2560). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, บำหยัน อิ่มสำราญ. (2551). ภาษากับการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัท พี. เพรส จำกัด.
- นพดล จันท์เพ็ญ. (2557). หลักการใช้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: เจเนซิส มีเดียคอม จำกัด.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์ และคณะ. (2545). กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 4. กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.
- พงศ์เกษม สนธิไทย. (2550). ภาษาไทย 1. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ. (2538). ภาษาไทย 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาสนา บุญสม. (2541). การใช้ภาษาไทย 1. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ฝ่ายเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยศรีประทุม.
- สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2560). เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร = Thai for communication. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมพร แผงพิพัฒน์. (2555). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและการสืบค้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์เฮ้าส์.
- โสภณ สาทรรสัมฤทธิ์ผล. (2550). ภาษาไทย 1. กรุงเทพฯ: ทริบเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.